

Людмила Михайлівна БРАТЧУК

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу аграрної економіки і продовольства,
Національна академія аграрних наук України
E-mail: bratchukl@ukr.net

**ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА
ЙОГО ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Братчук, Л. М. Економічна сутність інтелектуального капіталу та його облікове забезпечення [Текст] / Людмила Михайлівна Братчук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 2. – С. 262-269. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Актуальність дослідження визначається необхідністю наукового обґрунтування економічної сутності інтелектуального капіталу та його облікового забезпечення в межах нової економічної парадигми, яка обумовлена поширенням економіки знань та інформатизації суспільства. Нині значущість знань зростає, випереджаючи роль засобів виробництва і природних ресурсів. Сучасне підприємство характеризується не тільки виробництвом продукції, але й виробництвом знань. Тобто імідж підприємства має бути оцінений величиною інтелектуального капіталу.

Мета. Теоретичне обґрунтування сутності інтелектуального капіталу та необхідності його облікового відображення у суб'єктів господарювання.

Метод (методологія). При дослідженні економічної сутності інтелектуального капіталу використано такі методи: історичний та логічний – для аналізу наявних напрацювань та публікацій, присвячених вивченню сутності інтелектуального капіталу, в тому числі у системі об'єктів бухгалтерського обліку; порівняльний – для визначення подібностей та відмінностей між теоріями, що пояснюють функціонування інтелектуального капіталу; семантичного аналізу – для уточнення понятійного апарату.

Результати. Здійснено дослідження економічної сутності інтелектуального капіталу, яку складають продукти інтелектуальної праці: ідеї, винаходи, управлінські рішення, які набувають «товарності» і відповідно «інноваційності». Так сутність інтелектуального капіталу як одного із видів останнього полягає у можливості його залучення до процесу колообігу, де здійснюється його інвестування, виробниче споживання та забезпечується додаткова вартість. Інтелектуальному капіталу, порівняно із відомими його формами, властиві значні ризики та більш високий ступінь розвитку, орієнтований на задоволення потреб суспільства.

Складовою інтелектуального капіталу є інтелектуальна власність, яка втілюється у формі права на цю частину капіталу при його використанні у процесі створення та комерціалізації інноваційної продукції.

Обґрунтовано, що інтелектуальний капітал пов'язаний з наявністю та ефективним використанням інтелектуальних ресурсів та людського капіталу. Це і знання, навички і творчі обдарування працівників, інформація, нематеріальні активи, інтелектуальна власність. Щодо людського капіталу, то він характеризується результатом попередньої творчої діяльності людини, появою нових інтелектуальних здібностей та визначається вартісною оцінкою таких здібностей у процесі розробки інтелектуального продукту. У роботі розкрито концептуальні основи інтелектуального капіталу.

У вузькому розумінні під інтелектуальним капіталом слід розуміти сукупність знань і здібностей, які стимулюють появу нових ідей, технологій, новацій та здатні приносити економічну вигоду.

Інтелектуальний капітал у широкому розумінні – це вартісна оцінка продукту інтелектуальної праці (інтелектуальних ресурсів), які створені або придбані суб'єктами господарювання для задоволення потреб суспільства. Продукти інтелектуальної праці набувають авансованої вартості в процесі господарської діяльності. Вони є активами, які здатні приносити доходи. Тому в сучасних умовах в теорії та практиці бухгалтерського обліку постає необхідність в оцінці та обліковому відображенні інтелектуального капіталу та його складових. Це дозволить враховувати інтелектуальний капітал у формуванні вартості підприємства та забезпечить прийняття стратегічних управлінських рішень.

Ключові слова: інтелектуальний капітал; людський капітал; інтелектуальна власність; нематеріальні активи; капітал; знання; бухгалтерський облік.

Liudmyla Mykhailivna BRATCHUK

PhD in Economics,
Senior Researcher,
Leading Researcher of the Department of Agricultural Economy and Food,
National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
E-mail: bratchukl@ukr.net

ECONOMIC ESSENCE OF INTELLECTUAL CAPITAL AND ITS ACCOUNTING ASSISTANCE

Abstract

Introduction. *The relevance of the study is determined by the necessity of scientific substantiation of economic essence of intellectual capital and its accounting assistance within the new economic paradigm, stemming from the development of the knowledge economy and information society. The importance of knowledge is currently growing and advancing the role of the means of production and natural resources. The modern enterprise is characterized not only by manufacturing products, but also by the production of knowledge. That means that the image of a company should be measured by the value of intellectual capital.*

Objective. *Theoretical substantiation of the essence of intellectual capital and the necessity of its mapping in the accounting reports of enterprise entities have become the purpose of the article.*

Method (methodology). *In the course of studying the economic essence of intellectual capital the following methods are used: historical and logical method (for the analysis of existing insights and publications devoted to the study of the nature of intellectual capital, including in the system of accounting objects); comparative method (to determine the similarities and differences between the theories explaining the functioning of intellectual capital); method of semantic analysis (to specify the conceptual apparatus).*

Results. *A study of the economic essence of intellectual capital is conducted. The intellectual capital is presented by such products of intellectual work as ideas, inventions, management solutions that acquire "marketability" and consequently "innovativeness." The essence of intellectual capital as one of the capital forms, is in the possibility of its circulation, via investment, industrial consumption, and provision of additional cost. Intellectual capital in comparison with the known forms of capital is characterized by significant risks and a higher degree of development. Its aim is to meet the needs of society.*

It is grounded that the intellectual capital is related to the availability and efficient use of intellectual resources and human capital. This includes knowledge, skills and creative skills of the workforce, information, intangible assets and intellectual property. Human capital is characterized by the results of the previous creative activities of an individual, the emergence of new intellectual abilities and is determined by the valuation of such abilities in the process of development of intellectual products. The study discloses the conceptual basis of intellectual capital.

In a narrow sense, the intellectual capital should be considered as a set of knowledge and skills which stimulate the emergence of new ideas, technologies, innovation, and are capable of providing economic benefits.

Intellectual capital in the broadest sense is the valuation of a product of intellectual work (or intellectual resources) that is created or acquired by business entities to meet the needs of society. The products of intellectual labor acquire the advance value in the course of economic activity. These are assets that can generate income. Therefore, in the modern theory and practice of accounting there is a need for assessing and mapping of intellectual capital and its components in the accounting records. This will allow to consider intellectual capital in the formation of value of an enterprise and to ensure strategic management of decision-making.

Keywords: *intellectual capital; human capital; intellectual property; intangible assets; capital; knowledge; accounting.*

JEL classification: M41

Вступ

Розвиток бухгалтерського обліку, його теоретичної та практичної основ має динамічний характер і відбувається під впливом глобалізації світового економічного простору, соціально-економічних зрушень, поширення економіки знань та інформатизації суспільства. Такі чинники світової економіки передбачають модернізацію як національної економічної, так і бухгалтерської політики. Особливе місце в цих процесах має відводитись «інформації та знанням співробітників як єдиному незмінному капіталу організації» [18].

Так, за оцінками Світового банку, фізичний капітал у теперішній економіці формує 16 % від загального обсягу багатства країни, природний – 20 %, а людський – 64 %. У Японії та Німеччині

людський капітал становить у межах 80 % національного багатства, у нас – менше 10 %. В Україні в середньому за рік надходить близько 35 тис. заявок (у т.ч. 15 % від іноземних заявників) та видається понад 25 тис. охоронних документів [9].

Отже, у економічному розвитку більшості країн значущість знань зростає, випереджаючи роль засобів виробництва і природних ресурсів. Сучасне підприємство характеризується не тільки виробництвом продукції, але й виробництвом знань. Тобто імідж підприємства має бути оцінений величиною інтелектуального капіталу.

Питанням формування та функціонування механізму інтелектуального капіталу, його класифікації присвячені праці таких українських та зарубіжних учених, як: С. Голов, О. Бутнік-Сіверський, В. Жук, Г. Кірейцев, Н. Малюга, С. Легенчук, Л. Курило, О. Кеңдюхов, Ю. Лупенко, Т. Стюарт, Я. Соколов та ін.

Проте багато питань щодо поняття інтелектуального капіталу та його облікового забезпечення досі недостатньо опрацьовані і є дискусійними як з наукової, так і з практичних точок зору.

Мета статті

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності інтелектуального капіталу та необхідності його облікового відображення у суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження

«Економіка інтелектуальної власності, або інтелектуальна економіка – це галузь знань, яка вивчає теорію і практику функціонування ринкових структур та механізмів взаємодії суб'єктів економічної діяльності, пов'язаних з інтелектуальним капіталом» [16, с.143].

Саме із капіталізацією знань поєднують інтелектуальний капітал. Як наголошує один із засновників теорії інтелектуального капіталу Т.Стюарт, інтелектуальний капітал – це знання, втілені в більш відчутну, ніж думка, форму [11, с.33]. Крім того, знання є об'єктом права інтелектуальної власності, зміст якої – система економічних відносин з привласнення цього специфічного об'єкта.

Л. Ю. Мельник, П. М. Макаренко, І. Г. Кириленко під правом власності розуміють сукупність владних прав, які регламентуються юридичними законами й іншими нормативними актами, прямо або опосередковано пов'язаними з відносинами власності [15]. Необхідно зазначити, що право власності містить три складові – володіння, розпорядження і користування, які не є рівноцінними.

На думку Л.Федулової, інтелектуальна власність – це особливий вид власності, об'єктами якої є творіння людського розуму та інтелекту [21, с. 152]. Інтелектуальну власність розглядають як результат творчої діяльності, результат власного творчого пошуку, який має бути певним чином об'єктивним, втіленим у певну об'єктивну форму та має бути здатним до відтворення [17, с. 7]. Тобто під інтелектуальною власністю розуміють право на результат розумової, творчої праці – створення та використання нових ідей.

Економічна сутність інтелектуальної власності полягає у визначенні права володіння об'єктами та продуктами (результатами) інтелектуальної творчої діяльності (розумової праці) та дає право розпоряджатися ними. Воно закріплює приналежність права власності на цей об'єкт у формі державної, приватної та колективної власності.

Інтелектуальна власність є складовою інтелектуального капіталу та втілюється у формі права на цю частину капіталу при його використанні у процесі створення та комерціалізації інноваційної продукції. Тому більш детально зупинимося на дослідженні сутності інтелектуального капіталу, репрезентованої продуктами інтелектуальної праці. Нині результати інтелектуальної праці: ідеї, винаходи, управлінські рішення_- набувають «товарності» і відповідно «інноваційності».

Слід зауважити, що формування інтелектуального капіталу пов'язано із створенням інтелектуального потенціалу. Під останнім слід розуміти «сукупність знань, умінь і творчих обдарувань осіб, їхній освітньо-кваліфікаційний рівень, які дають змогу засвоювати набуті та творити нові знання, тобто це здебільшого можливості, якими володіє особа [19].

З позиції філософії категорію інтелектуальний капітал можна розглядати, з одного боку, як здатність до мислення, пізнання, а з іншого – система мислення (знань) з метою оперування, удосконалення, пошуку нового, тощо.

У науковій літературі інтелектуальний капітал (від лат. – розумовий головний або головні пізнання) розглядають як один із видів капіталу, якому притаманні специфічні особливості.

Тому розкриємо поняття «капітал». Так А. Сміт розглядав капітал як запас, що використовується для господарських потреб і приносить дохід [20, с. 205]. А Маршалл – як сукупність речей, без яких виробництво не могло б здійснюватись з рівною ефективністю, але які не є безплатними дарами природи [14, с. 234]. Тобто капітал – це авансована вартість, яка в процесі свого вкладення у господарську діяльність приносить додаткову вартість.

Відомо, що будь-який капітал повинен обертатись та забезпечувати майбутні економічні вигоди. При цьому його можна розглядати як систему економічних відносин. Щодо інтелектуального капіталу це система економічних відносин з приводу використання знань з метою отримання прибутку.

Тому сутність інтелектуального капіталу як одного із видів капіталу полягає у можливості його залучення до процесу колообігу, де здійснюється його інвестування, виробниче споживання та забезпечується додаткова вартість. Проте, якщо порівнювати інтелектуальний капітал із відомими формами капіталу, то йому властиві значні ризики та більш високий ступінь розвитку, орієнтований на задоволення потреб суспільства. Крім того, в основі інтелектуального капіталу лежать юридичні права, або права згідно з укладеними договорами, що свідчить про відсутність фізичної субстанції у них.

При цьому слід враховувати й інформацію, яка є також продуктом нематеріального характеру та набуває важливого значення для суб'єктів господарювання. «Інформація сьогодні дає безцінне знання завтра, яке не втрапить своєї актуальності з часом (у загальному сенсі) та сприятиме створенню нового корисного продукту в будь-якій формі. Інформація має здатність до підвищення віддачі при використанні в майбутньому, оскільки безупинно генерує нові знання, які можуть бути використанні для споживання» [23, с. 31].

Так інформація і знання є «ціннісною» основою для успішності та розвитку підприємства. Вони є продуктом інтелектуальної праці конкретного працівника і мають вирішальне значення для прийняття управлінських рішень. З цього приводу Г. Г. Кірейцев стверджує: «У межах нової економічної парадигми головним фактором виробництва стають інформація та знання, а головним його учасником – вільний творчий індивід» [11, с. 31].

Нині інформацію справедливо називають інформаційним капіталом, який за своїми особливими властивостями здатний приносити «інформаційний дохід». «Залучення інформаційного капіталу передбачає отримання результату, вираженого насамперед через економічне благо. Характерно, що інформаційний капітал не здатний виробляти економічний результат самостійно, окремо від загальної системи. Він повинен бути інтегрований з іншими формами капіталу в грошовій, виробничій, інтелектуальній інтерпретації. У цьому аспекті вчені запропонували формулу розрахунку очікуваного блага як наслідку інтеграції форм капіталу» [6, с. 139].

$$Q = f(K, L, SI),$$

де: Q – обсяг вироблених благ; K – капітал (у грошовій і продуктивній формах); L – праця (людський капітал); SI – інформаційний капітал.

Інтелектуальний капітал як авансована вартість складається в господарському обігу з двох складових: людського капіталу та інтелектуальних активів (нематеріальних активів) [5]. Тобто автори враховують таку складову, як вартість капіталу, створюваної співробітниками. Хоча нині людський капітал не знайшов відображення у системі бухгалтерського обліку, оскільки вважається, що він не пов'язаний з активами.

Щодо складових інтелектуального капіталу, то майже всі дослідники однакові, що він складається з клієнтського, людського, організаційного капіталу. Останній містить інноваційний та процесний капітал.

У сучасній фаховій літературі під інтелектуальним капіталом розуміють сукупність інтелектуальних активів, до яких можуть бути віднесені зараховані :

- ринкові активи (нематеріальні активи, пов'язані з ринковими операціями);
- інтелектуальна власність як актив (авторські права, патенти, торгові марки товарів і послуг, ноу-хау, торгові таємниці);
- людські активи (сукупність колективних знань співробітників підприємства, їх творчих здібностей, наявність лідерських якостей);
- інфраструктурні активи (технології, методи і процеси, які роблять роботу підприємства можливою) [1, с. 9].

Бобкова Є. В. виокремлює у складі інтелектуального капіталу інтелектуальну власність як актив, кадрові, структурні і ринкові (маркетингові) активи [2].

Деньга С. М., систематизуючи визначення нових видів капіталу і застосовуючи до них науково обґрунтовані принципи класифікації, капітал поділяє на речовий і неречовий. У складі останнього визначено людський, соціальний та організаційний капітал. Автором людський капітал поділено на біологічний (спадковий і набутий) та духовний (інтелектуальний, інноваційний та ідеологічний). Інтелектуальний капітал втілюється у застосуванні розумових здібностей людини, інноваційний – у творчому підході до діяльності. Ідеологічний капітал людини – це інформаційний капітал (загальноосвітній та професійний, культурний), моральний та капітал відносин [6, с. 24].

Досліджуючи категорію «інтелектуальний капітал», науковці ототожнюють її з категорією «нематеріальні активи». На думку Кендюхової О., «Інтелектуальний капітал – це нематеріальні активи в широкому розумінні, оскільки частина інтелектуального капіталу не знаходить свого відображення в

бухгалтерському обліку [10, с. 29]. Адже обліку підлягають не самі об'єкти інтелектуальної власності, а майнові права на них.

З цього приводу Б. Лева зазначає, що терміни «нематеріальні активи», «запаси знань» та «інтелектуальний капітал» є взаємозамінними через те, що всі вони «широко вживаються: нематеріальні активи в літературі з бухгалтерського обліку, запас знань – економістами, інтелектуальний капітал – у менеджменті та юридичній літературі; а загалом усі вони зводяться до одного: до невтленого матеріального забезпечення майбутніх вигод» [4, с. 7].

Зв'язок понять «нематеріальні активи», «інтелектуальна власність», «інтелектуальний капітал» показано на рис.1.

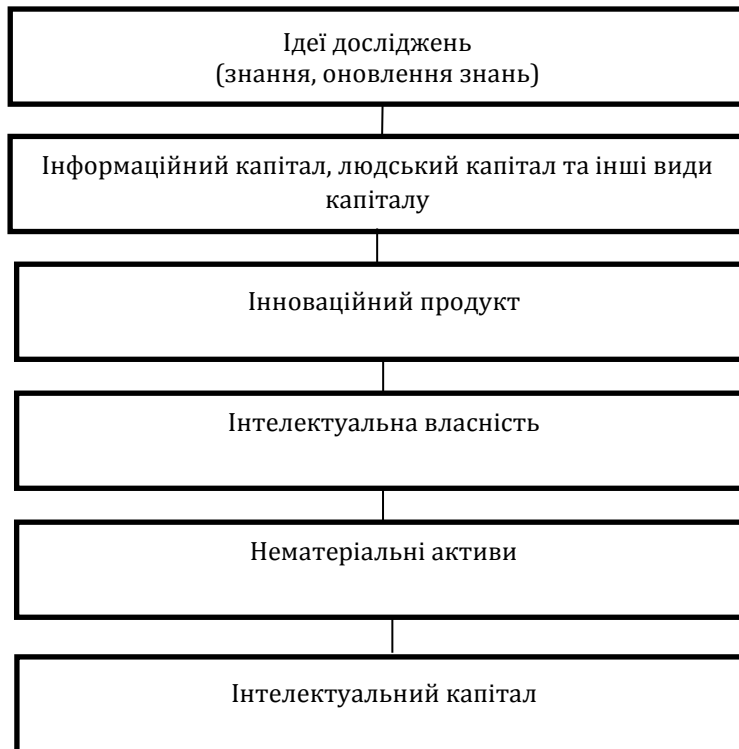

Рис. 1. Процес трансформації інтелектуального продукту (удосконалено автором на основі досліджень)

Сутність інтелектуального капіталу як результату полягає у його здатності до приросту та забезпечення конкурентних переваг підприємства (Е. Брукінг, Т. Стюарт, Д. Клейн, Л. Прусак) [8, с. 336].

Заслуговує на увагу визначення інтелектуального капіталу, запропоноване А. С. Фроловою. «Інтелектуальний капітал – це сукупність невлених активів, які виражені у вигляді знань, навичок, виробничого досвіду конкретних людей (людські авуари) і вловимих нематеріальних активів у вигляді патентів, баз даних, програмного забезпечення, знаків і ін., які продуктивно використовуються з метою максимізації прибутку, підвищення вартості активів підприємства або інших економічних і технічних результатів» [22, с. 903].

У визначенні невлених активів – нематеріальна природа інтелектуального капіталу. Адже знання і творчі здібності людини неможливо виміряти. Щодо вловимих активів – це нематеріальні активи, які втілені в певну об'єктивну форму (ідентифіковані) та підтверджені документально. Крім того, інтелектуальний капітал спрямований на майбутнє.

Слід зауважити, що об'єкти права інтелектуальної власності у процесі господарської діяльності набувають статусу нематеріальних активів, тобто виступають активами. Це потребує відповідного розгляду таких активів і в системі бухгалтерського обліку.

З цього приводу Легенчук С. зазначає, що для потреб бухгалтерського обліку інтелектуальний капітал необхідно визначати як сукупність наявних інтелектуальних активів (людський, структурний, клієнтський капітал) підприємства, які забезпечують йому конкурентні переваги на ринку. Він визначив причини бухгалтерського відображення інтелектуального капіталу, зокрема: забезпечення прийняття рішень користувачами та прозорості звітності; відображення в обліку ринкової вартості підприємства; вимірювання інтелектуального капіталу з метою гармонізації мікро- і макрообліку [13].

При цьому важливим принципом є те, що людський, структурний, клієнтський капітал, взаємодіючи один з одним та доповнюючи один одного, повинні сформувати єдиний синергетичний ефект, у тому

числі – у сфері бухгалтерського обліку. Під таким ефектом розуміють об'єднання, інтеграцію окремих частин у єдину систему, яка забезпечує ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Розкриваючи нову парадигму бухгалтерського обліку, Малюга Н. М. обґрунтувала доцільність відображення нових об'єктів, зокрема інтелектуального капіталу, в бухгалтерському обліку, що забезпечить усіх зацікавлених користувачів достовірною інформацією про фінансову та господарську діяльність суб'єкта господарювання. Голов С. Ф., Кірейцев Г. Г. пропонують розширити перелік майнових прав на об'єкти для їх визнання і відображення в бухгалтерському обліку.

На думку Р. Бруханського для прийняття стратегічних управлінських рішень система облікових об'єктів повинна бути доповнена новими елементами – інтелектуальним та людським капіталом, об'єктами ресурсного потенціалу та зовнішнього середовища, неврахованими зобов'язаннями тощо. Вчений запропонував макет стратегічного структурованого плану рахунків, використання якого забезпечить стратегічне управління ресурсним потенціалом підприємств у розрізі стратегічних бізнес-одиниць, стратегічних бізнес-зон, видів діяльності [3, с. 23]. Так, нині існує потреба у створенні бухгалтерської інформаційної моделі для прийняття стратегічних управлінських рішень, оскільки від них залежить результативність діяльності підприємства.

На нашу думку, інтелектуальний капітал можна розглядати як капіталізацію знань. Так знання є об'єктом інтелектуальної власності, останні є основою формування інтелектуального капіталу. Тому у вузькому розумінні під інтелектуальним капіталом слід розуміти сукупність знань і здібностей, які стимулюють появу нових ідей, технологій, новацій та здатні приносити економічну вигоду.

Інтелектуальний капітал пов'язаний з наявністю та ефективним використанням інтелектуальних ресурсів та людського капіталу. Це і знання, навички і творчі обдарування працівників, інформація, нематеріальні активи, інтелектуальна власність. Щодо людського капіталу, то він характеризується результатом попередньої творчої діяльності людини, появою нових інтелектуальних здібностей та визначаються вартісною оцінкою таких здібностей у процесі розробки інтелектуального продукту.

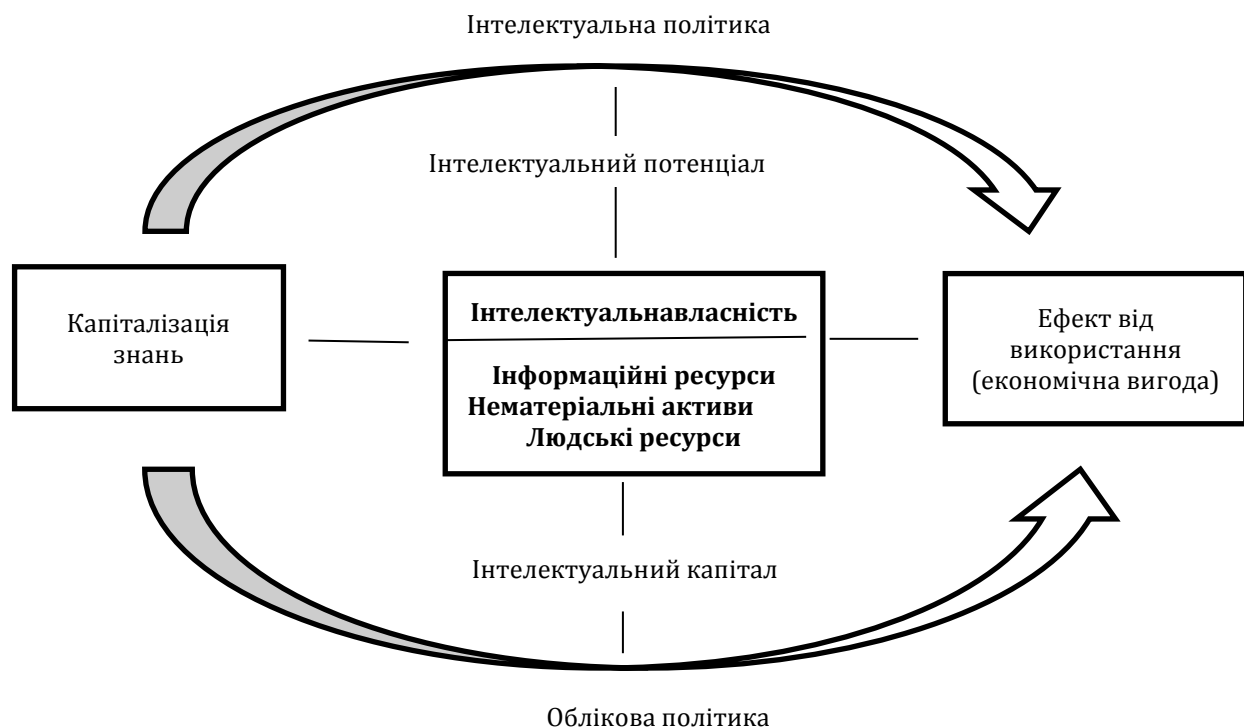

Рис. 2. Структура інтелектуального капіталу для цілей бухгалтерського обліку

Враховуючи вищезазначені дослідження, ми запропонували структуру інтелектуального капіталу, яку наведено на рис.2.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, інтелектуальний капітал у широкому розумінні – це вартісна оцінка продукту інтелектуальної праці (або інтелектуальних ресурсів), які створені або придбані суб'єктами господарювання для задоволення потреб суспільства. Продукти інтелектуальної праці набувають авансованої вартості в процесі господарської діяльності. Вони є активами, які здатні приносити доходи. Тому в сучасних умовах у теорії та практиці бухгалтерського обліку постає необхідність в оцінці та обліковому відображенні

інтелектуального капіталу та його складових. Це дозволить враховувати інтелектуальний капітал у формуванні вартості підприємства та забезпечить прийняття стратегічних управлінських рішень.

Список літератури

1. Багриновский, К. А. Наукоемкий сектор экономики России: состояние и особенности развития [Текст] / К. А. Багриновский, М. А. Бендиков, И. Э. Фролов, Е. Ю. Хрусталеv. – М.: ЦЕМИ РАН, 2001. – 380 с.
2. Бобкова, Е. В. Интеллектуальный потенциал вуза [Текст] / Е. В. Бобкова // Экономика региона. – 2006. – № 5. – С. 14-18.
3. Бруханський, Р. Методика ведення стратегічного фінансового обліку на підприємствах: інжиніринговий аспект [Текст] / Р. Бруханський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 8. – С.18-28.
4. Волков, Д. Л. Оценивание интеллектуального капитала российских компаний [Текст] / Д. Л. Волков, Т. А. Гаранина. – Сб.: НИИ менеджмента СПбГУ, 2006. – С. 30-35.
5. Волков, О. І. Економіка та організація інноваційної діяльності [Текст]: підруч., третє видання / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 662 с.
6. Деньга, С. М. Екаунтинг ефективності вкладення капіталу в торговельну сферу. Ч. 3. Організація екаунтингу в умовах мережевих комп'ютерних технологій обробки інформації [Текст] / С. М. Деньга; Полтав. ун-т спожив. кооп. України. – Полтава, 2008. – 456 с.
7. Дятлов, С. А. Трансформация форм капитала в условиях роста информатизации экономики [Текст] / С. А. Дятлов, Т. А. Селищева // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2006. – Вып. 103. –1. – С. 137-143.
8. Євсєєв, А. Методологічні аспекти оцінки вартості інтелектуального капіталу [Текст] / А. Євсєєв // Економіка промисловості. – 2012. – №3-4 (59-60). – С. 336-345.
9. Карпуть, І. Н. Державна інвестиційна політика та механізм її реалізації [Текст] : монографія / І. Н. Карпуть – Львів: РВВ НЛТУ України, 2011. – 348 с.
10. Кендюхов, О. Гносеологія інтелектуального капіталу [Текст] / О. Кендюхов // Економіка України. – 2003. – №4. – С. 28-33.
11. Кирейцев, Г. Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета [Текст] / Г. Г. Кирейцев. – Житомир: ЖГТУ, 2008. – 76 с.
12. Кудирко, О. В. Нематеріальні активи та інтелектуальний капітал: порівняльний аналіз економічних категорій [Текст] / О. В. Кудирко // Академічний огляд. – 2013. – №2 (39). – С. 33-38.
13. Легенчук, С. Ф. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економічних наук: спец. 08.06.04 «бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / С. Ф. Легенчук. – К., 2006. – 20 с.
14. Маршалл, А. Принципы политической экономики [Текст] / А. Маршалл. – М., 1984- Т.3. – 260 с.
15. Мельник, Л. Ю. Економічна теорія на межі тисячоліть [Текст] : навч. посіб. / Л. Ю. Мельник, П. М. Макаренко, І. Г. Кириленко. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 748 с.
16. Нагорняк, Г. Проблеми відображення в обліку прав користування об'єктами інтелектуальної власності у системі інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення [Текст] / Г. Нагорняк, І. Нагорняк // Галицький економічний вісник. – 2011. – №1(30). – С. 143-152.
17. Підпригора, О. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність / О. Підпригора // Інтелектуальна власність. – 2000. – №3. – С. 3-14.
18. Пожуєв, В. І. Інтелектуальний капітал як стратегічний потенціал організації / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник ЗДІА. – Випуск 37. – 2009. – С. 22-29.
19. Прошак, В. Концепція інтелектуального капіталу у сучасній економічній теорії [Текст] / В. Прошак // Вісник Львівського ун-у.: серія економічна. – 2003. – Вип. 32. – С. 59-68.
20. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М, 1962. – 215 с.
21. Федулова, Л. І. Економіка знань [Текст] : підручник / Л. І. Федулова. – К.: НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України, – 2009. – 600 с.
22. Фролова, А. С. Формування концепції інтелектуального капіталу підприємства [Електронний ресурс] / А. С. Фролова. – Режим доступу: http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/4019/1/s8_42_frolova.pdf.
23. Arrow, K. J. The Economic Implications of Learning by Doing [Text] / K. J. Arrow // Review of Economic Studies. – XXM. – 1962. – P.155-173.

References

1. Bagrinovskij, K. A., Bendikov, M. A., Frolov, I. Je., Hrustalev, E. Ju. (2001). Naukoemkij sektor jekonomiki Rossii: sostojanie i osobennosti razvitija. Moscow: CEMI RAN.
2. Bobkova, E. V. (2006). Intellektual'nyj potencial vuza. Jekonomika regiona, 5, 14-18.

-
3. Brukhanskyi, R. (2014). Metodyka vedennia stratehichnoho finansovoho obliku na pidpriemstvakh: inzhynirynhovy aspect. Bukhhalterskyi oblik i audit, 8, 18-28.
 4. Volkov, D. L. & Garanina, T. A. (2006). Ocenivanie intelektual'nogo kapitala rossijskikh kompanijSb.: NII menedzhmenta SPbGU.
 5. Volkov, O. I. & Denysenko, M. P. & Hrechan, A. P. (2007). Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury.
 6. Denha, S. M. (2008). Ekauntynh efektyvnosti vkladennia kapitalu v torhovelnu sferu. Ch. 3. Orhanizatsiia ekauntynhu v umovakh merezhevykh kompiuternykh tekhnolohii obrobky informatsii. Poltava.
 7. Djatlov, S. A. & Selishheva, T. A. (2006). Transformacija form kapitala v uslovijah rosta informatizacii jekonomiki. Nauchnye trudy DonNTU. Serija: jekonomicheskaja, 103(1), 137-143.
 8. Yevsieiev, A. (2012). Metodolohichni aspekty otsinky vartosti intelektualnoho kapitalu. Ekonomika promyslovosti, 3-4 (59-60), 336-345.
 9. Karpus, I. N. (2011). Derzhavna investytsiina polityka ta mekhanizm yii realizatsii. Lviv: RVV NLTU Ukrainy.
 10. Kendiukhov, O. (2003). Hnoseolohiia intelektualnoho kapitalu. Ekonomika Ukrainy, 4, 28-33.
 11. Kirejcev, G. G. (2008). Globalizacija jekonomiki i unifikacija metodologii buhgalterskogo ucheta. Zhitomir: ZhGTU.
 12. Kudyрко, O. V. (2013). Nematerialni aktyvy ta intelektualnyi kapital: porivnialnyi analiz ekonomichnykh katehorii. Akademichnyi ohliad, 2 (39), 33-38.
 13. Lehenchuk, S. F. (2006). Bukhhalterske vidobrazhennia intelektualnoho kapitalu: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekonomichnykh nauk: spets. 08.06.04 «bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt (za vydamy ekonomichnoi diialnosti)». Kyiv.
 14. Marshall, A. (1984). Principy politicheskoy jekonomiki. Moscow.
 15. Melnyk, L. Yu., Makarenko, P. M., Kyrylenko, I. H. (2003). Ekonomichna teoriia na mezhi tysiacholit. Kyiv: IAE UAAN.
 16. Nahorniak, H. & Nahorniak, I. (2011). Problemy vidobrazhennia v obliku prav korystuvannia obiektyamy intelektualnoi vlasnosti u systemi innovatsiinoi diialnosti ta shliakhy yikh vyrishennia. Halytskyi ekonomichnyi visnyk, 1(30), 143-152.
 17. Pidopryhora, O. (2000). Problemy systemy zakonodavstva Ukrainy pro intelektualnu vlasnist. Intelektualna vlasnist, 3, 3-14.
 18. Pozhuiev, V. I. (2009). Intelektualnyi kapital yak stratehichniy potentsial orhanizatsii. Humanitarnyi visnyk ZDIA, 37, 22-29.
 19. Proshak, V. (2003). Kontseptsiiia intelektualnoho kapitalu u suchasni ekonomichnii teorii. Visnyk Lvivskoho un-u.: serii ekonomichna, 32, 59-68.
 20. Smit, A. (1962). Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov. Moscow.
 21. Fedulova, L. I. (2009). Ekonomika znan. Kyiv: NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prohoz. NAN Ukrainy.
 22. Frolova, A. S. (n.d.). Formuvannia kontseptsii intelektualnoho kapitalu pidpriemstva. Retrieved from: http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/4019/1/s8_42_frolova.pdf.
 23. Arrow, K. J. (1962). The Economic Implications of Learning by Doing. Review of Economic Studies, XXM, 155-173.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2015 р.